

засобами масової інформації тощо. Однак така ініціатива йде від студента, а дії інших зазначених суб'єктів характеризуються скоріше як зовнішній спонукальний чинник, каталізатор правового самовиховання молоді.

Принцип самоконтролю означає, що на всіх етапах правового самовиховання особа аналізує свою роботу, зіставляє її із бажаними результатами, оцінює власну діяльність та у відповідності із зробленими висновками корегує її.

Принцип керованості. Наявність керівництва процесом правового самовиховання студентів ніяким чином не применшує значення самостійності та ініціативності. Більш того, за їх відсутності не може йтися про правове самовиховання, оскільки вони є основоположними щодо специфічних принципів другої групи.

Принцип самоврядування передбачає безпосередню участь студентів у плануванні своїх громадських справ, усвідомлення їх необхідності і значення, контроль за їх виконанням, оцінювання досягнутих результатів. Ця діяльність, що відбувається переважно у такій формі правового самовиховання студентів, як активна правомірна поведінка, сприяє становленню молодого правосвідомого покоління — основи громадянського суспільства. При цьому важливо запобігти жорсткому регламентуванню діяльності студентського самоврядування, адмініструванню, надмірному опікуванню.

Принцип урахування вікових та індивідуальних особливостей студентів при обранні ефективних форм, методів, засобів, способів, прийомів реалізації правового самовиховання має виключне значення для організації такої діяльності у вищому навчальному закладі, оскільки саме у студентському віці особа переходить від патерналістського правового виховання до розуміння і спроможності самовдосконалення у сфері права.

Аналіз засад здійснення процесу правового самовиховання студентської молоді допоможе реалізувати стратегію держави, спрямовану на підвищення рівня правової культури населення, і як наслідок сприятиме розбудові громадянського суспільства в Україні.

О. С. Тітомир, здобувачка при кафедрі культурології
Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН: ДО ПОСТАНОВЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ

Правове виховання — це перш за все цілеспрямована систематична діяльність держави, її органів і службовців, громадських об'єднань з формування та підвищення рівня правової культури і дисциплінованого ставлення

громадян до своїх обов'язків та поведінки. Виховний процес в жодному разі не повинен зводитися до абстрактного моралізування чи пропаганди відвернених від життя правил і норм. Багато чого в цьому плані залежить від розуміння кожним безумовного пріоритету закону, норм моралі в регуляції власної поведінки. Результатом правового виховання має бути сприйняття індивідом правових приписів, норм як необхідних, доцільних, справедливих, перетворення їх у внутрішній механізм саморегуляції. Одним із головних елементів системи правового виховання є його суб'єкти, які своєю основною метою повинні мати спонукання вихованців до правомірної поведінки та правової самоосвіти, самовиховання.

Суб'єктами правового виховання є державні органи, правоохоронні органи, органи місцевого самоврядування, заклади освіти, культури, засоби масової інформації, громадські організації тощо. Задля виконання виховних функцій суб'єкти мають чітко додержуватися правових приписів у своїй діяльності. Правові інструменти управління суспільством знаходяться в руках держави, оволодіння ними державними службовцями, правоохоронцями має стратегічне значення.

Правова культура осіб, що застосовують норми права, відрізняється від правової культури пересічних громадян як за обсягом, так і за якістю. Правоохоронні органи у своїй роботі (їх діяльність спрямовано, зокрема, на профілактику, попередження правопорушень) повинні не тільки карати за вчинене правопорушення, злочин, а й виявляти причини та умови, які сприяють їх учиненню. Особистий приклад, еталони правомірної поведінки мають демонструвати всі суб'єкти правовиховної діяльності, але перш за все правоохоронці та державні службовці, особистий приклад та висока правова культура яких значать набагато більше, ніж їхня інформація про правові норми, приписи, необхідність їх додержання. Високий рівень правової культури державних службовців, працівників правоохоронних органів, органів місцевого самоврядування, посадових осіб є однією із стримуючих форм протиправної поведінки (діяльності). Потенціал правовиховного впливу органів публічної влади, посадовців, працівників правоохоронних органів є одним з найбільших. Від рівня правової культури правоохоронців, державних службовців безпосередньо залежать стан боротьби зі злочинністю, дієздатність цих органів.

Заклади освіти і культури мають справляти системний виховний вплив і сприяти передаванню не тільки правових знань, а й моделей правомірної поведінки, уявлень про загальнолюдські та національні гуманістичні цінності.

Важливим суб'єктом правового виховання виступають засоби масової інформації та журналістський корпус. Їх професіоналізм, моральна, естетична та правова культура впливають на відбір і якісне наповнення інформаційного простору нашого суспільства. Засоби масової інформації мають діяти згідно з моральними і правовими вимогами, що віддзеркалюють суспільні

ідеали, сприяти поширенню позитивної правової інформації, популяризувати зразки правомірної поведінки, здійснювати профілактику правопорушень, а журналісти — додержуватися правил журналістської етики. На державних телеканалах слід більше уваги приділяти правовому просвітництву, правовій пропаганді та агітації, певним чином нівелювати недоліки комерційних каналів. Навіть поверхово ознайомившись з програмою телепередач, можна зробити висновки про те, що комерціалізація телебачення не сприяла підвищенню його естетичного і художнього рівнів. Немає програм, які були б психологічно корисними для молоді, людей старшого віку. Не вистачає інтелегентного подання формату. А телереклама, на наш погляд, орієнтує глядача на споживацький спосіб життя.

У правовому вихованні важливу роль могли б відігравати громадські організації, об'єднання, політичні партії, неурядові правозахисні організації, трудові колективи та інші суб'єкти українського суспільства.